

Kulttuurimatka kannattaa:

Eestin balladit Tallinnassa on ikimuistoisia elämyksiä

Suomalaisilla lastattu laiva, joka käy Tallinnassa ja palaa samoine matkustajineen takaisin jo samana päivänä — mahtaa siinä olla menoa.

Niin onkin, muttei yhtään sitä tavanomaista. Jos laulua kuuluu, on se kaunista ja moniäänistä. Hoippuilljoita ei ole lainkaan, mutta hauskaa pidetään.

Poikkeuksellinen on matkan ohjelmakin: perillä nähdään ja kuullaan Veljo Tormisin merkillinen balettikantaatti Eestin balladit.

Musiikin harrastajille on syntymässä hieno mahdollisuus seurata läheisesti ja säännöllisesti naapurimaan musiikkielämää, kun Suomen laulajien ja soittajien liitto Sulasel on alkanut järjestää päivän kestäviä kulttuuriristeilyjä Tallinnaan. Ne ovat suhteellisen edullisia, niihin ei tarvita viisumia, ja perillä kuulee aina hyvää musiikkia. Tuorein tällainen matka tehtiin toissa viikonvaihteessa.

Laululaiva

Georg Ots on varattu yksin musiikki-ihmisille. Väkeä on paljon, muttei tungokseen asti. Mukana on jokunen kokonainen kuoro, mutta etupäässä ihmiset ovat toisilleen vieraita; yhteinen pahe, tarkasti laulamisen halu, silti yhdistää kaikkia.

Yksi tulee Rovaniemeltä asti, toinen Kuusamosta, moni haastaa savoa, jousissa näyttää olevan oikein musiikki-julkkiakin. Moni on ensi visiitillään Neuvostoliitossa: minkähänlaista siellä nyt sitten on. Ravintolahenkilökunta palvelee hymyileväisenä: Helpolla pääsee, ovat ystävällisiä asiakkaita.

Ensivaikutelma maasta ei voi olla kielteisempi: laivan portailla poikkeuksellisen tyly turkisrouva käskää kasseista palauttamaan nuotitkin laivalle, pikku tuliaisista puhumattakaan. Mutta kohta alkava esitys Estonia-Copperassa, tasavallan kansallisenä näyttämöllä, hulauttaa pois mielestä nöyrät jonotukset kylmien viranomaisten edessä: musiikki on mahtavaa, sikäläiset taiteilijat haluavat antaa parastaan tähän erikoisnäytökseen, jossa on vain meitä laivalta tulleita.

Tuttu Suomessa

Aidin surua teoksen loppukohtauksessa. Tanssi- ja laulujoukoilla on esityksessä samantapainen tehtävä kuin antiikin tragedioissa: ke kertovat tarinaa, kommentoivat sitä ja esittävät "sielunmaisemaa". Teoksen tekstipohjana ovat vanhat eestiläiset kansanrunot, johtoteemana heikomman osa.

pitkään aikaan ollut (saanut olla?) näyttämöllä. Saattoi myös panna merkille, ettei valaistus riittänyt näin monitahoisen esityksen täydelliseen toteutukseen. Kokonaisvaikutelma oli silti kiistattoman komea.

Katsomo ohikin sitten haltioissaan: sellaisia aplodeja kuulee harvoin. Ja kun yleisö lauluväkeä oli, nostatti joku kuoronjohtaja kiitokseksi kalevala-henkisen Suomen laulun: "... Väinön kanteleesta raikuu..." Ja vaikka kiitoslauluun saattoi liittyä myös hukan arveluttavia suomalaisuusvireitä, otti oopperan väki sen tosi sydämellisesti vastaan.

Juhani Raiskinen on ilmaissut halunsa saada Eestin balladit täällä esityksi; olisi hauska saada Tallinnan väki se tekemään. Kapellimestarina nyt toimineen Tõnu Kaljusten johtama kamarikuoro taas on tulossa vielä tänä keväänä Suomeen. Kovin on tervetullut tämä Tormisin musiikkia useasti esittävä todella laadukas kuoro. Nuori Kaljuste kuuluu selvästi jo naapurin merkittävempien kapellimestareiden kaartiin.

Tyytyväisiä matkalaisia

Paluumatkalla oli koko laivaväki niin esityksen lumoissa, ettei edes oma laulu tahtonut syttyä; kyllä sitä sentään siellä täällä Georg Otsilla kuuli, hyvä-tasoista.

Innoissaan oli myös pieksämäkiläinen Mirjam Tyrväinen, joka ensimmäistä kertaa vieraili Tallinnassa. — Uskomatonta, mahtavaa musiikkia.

Mirjam Tyrväinen on jo 13-vuotiaasta lähtien ollut kuorolainen. — Nyt on taas oikein hauska laulaa, kun meillä on hyvä johtaja, kertoo tämä kaupungintalon kanslisti, Pieksämäen näinlaulajien jäsen. Hän on Orivedellä itse päässyt nauttimaan myös Veljo Tormisin kuoro-opetuksesta. — Hieno säveltäjä ja suggestiivinen persoonallisuus, Mirjam Tyrväinen sanoo.

Tormisin oppia on niin ikään saanut porilainen Anna-Liisa Valkonen. — Olen todella iloinen että tulin lähteneeksi tälle matkalle. Se tarjosi niin paljon iloa ja hyötyäkin, että kustannuksetkaan eivät tunnu mitään, Anna-Liisa Valkonen sanoo. Hän on innostunut lasten musiikkikas-

Laululaiiva

Georg Ots on varattu yksin musiikki-ihmisille. Väkeä on paljon, muttei tunkokseen asti. Mukana on jokunen kokonainen kuoro, mutta etupäässä ihmiset ovat toisilleen vieraita; yhteinen pahe, tarkasti laulamisen halu, silti yhdistää kaikkia.

Yksi tulee Rovaniemeltä asti, toinen Kuusamosta, moni haastaa savoa, jousissa näyttää olevan oikein musiikkijulkiksiakin. Moni on ensi visiitillään Neuvostoliitossa: minkähänlaista siellä nyt sitten on. Ravintolahenkilökunta palvelee hymyileväisenä: Helppola pääsee, ovat ystävällisiä asiakkaita.

Ensivaikutelma maasta ei voi olla kielteisempi: laivan portailla poikkeuksellisen tyly turkisrouva käskää kasseista palauttamaan nuotitkin laivalle, pikku tuliaisista puhumattakaan. Mutta kohta alkava esitys Estonia-Oopperassa, tasavallan kansallisenä näytännöllä, hulauttaa pois mielestä nöyrät jonotukset kylmien viranomaisten edessä: musiikki on mahtavaa, sikäläiset taiteilijat haluavat antaa parastaan tähän erikoisnäytökseen, jossa on vain meitä laivalta tulleita.

Tuttu Suomessa

Hiukan yli 50-vuotias Veljo Tormis on Eestin tämän hetken säveltäjästä ehkä tunnetuin. Hän on vierailut myös Suomessa, mm. Orivedellä, opettamassa meikäläisille kuorolaulun eräitä salaisuuksia. Hänen Inkerin iltansa ja Raudan kirouksensa on kuultu täälläkin, edellinen ainakin Järvenpään kamarikuoron ja jälkimmäinen Koiton laulun esittämänä. Samat kappaleet kuullaan "alkuperäisinä" entisen Elterheinin, nykyisen Eestin filharmonisen kamarikuoron levyllä, jota (silloin tällöin) saa ainakin helsinkiläisestä Fuga-musiikkikaupasta. Kamarikuoron johtaja Tõnu Kaljuste, Tormisin oppilas ja läheinen ystävä, johti myös Estonian esittämän Eestin balladit, ja säveltäjän vaikutti jälkikäteen hyvin tyytyväiseltä.

Erikoinen teos

Eestin balladit rakentuu vanhojen kansanrunojen varaan ja on sikäläikin tekijälleen hyvin tyypillistä, mutta meikäläisen käsityksen mukaan varsin erikoista musiikkia. Sen lajinimenä on baletti-kantaatti; etsikääpä vain seläistä termiä alan hakuteuksista. Se ei ole baletti, ei kantaatti, ei ooppera, ei sinfonia, ei sinfoninen runoelma. Se on kummallinen sarja musiikkia, jossa kuorolla, solisteilla, tanssijoilla ja orkesterilla on kullakin yhtä tärkeä osa. Itse musiikkiteos on merkillinen järkäle. Se kestää lähes kaksi tuntia jakautumatta sellaisiin temaattisiin tai rakenteellisiin jaksoihin kuin esimerkiksi sinfonia. Melodisesti se on mitätöntä: pohjana ovat vain kansanrunon esittämisperinteen monotoniset, parin kolmen intervallin varaan rakentuvat joi-kailut, joita hyväntahtoinen kansatie-telijäkin kai ilolla jaksaisi kuunnella

Äidin surua teoksen loppukohtauksessa. Tanssi- ja laulujoukoilla on esityksessä samantapainen tehtävä kuin antiikin tragedioissa: ke kertovat tarinaa, kommentoivat sitä ja esittävät "sielunmaisemaa". Teoksen tekstipohjana ovat vanhat eestiläiset kansanrunot, johtoteemana heikommen osa.

— Tuli taas uusia virikkeitä porilaiskuoroille, arvelee Anna-Liisa Valkonen.

Pieksämäkeläinen Mirjam Tyrväinen kannattaa tällaisia kulttuurimatkoja.

Veljo Tormis on Viron tärkeimpiä nykysäveltäjiä. Hän yhdistää erikoisella tavalla ikivanhaa ja ihkauutta. Lea Tormis on kansanrunoista tehnyt teoksen tekstipohjan.

esittävä todella laadukas kuoro. Vuorokauden Kalluste kuuluu selvästi jo naapurin merkittävimpien kapellimestareiden kaartiin.

Tyytyväisiä matkailuisia

Paluumatkalla oli koko laivaväki niin esityksen lumoissa, ettei edes oma laulu tahtonut syttyä; kyllä sitä sentään siellä täällä Georg Otsilla kuuli, hyvä-tasoista.

Innoissaan oli myös pieksämäkiläinen Mirjam Tyrväinen, joka ensimmäistä kertaa vieraili Tallinnassa. — Uskomatonta, mahtavaa musiikkia.

Mirjam Tyrväinen on jo 13-vuotiaasta lähtien ollut kuorolainen. — Nyt on taas oikein hauska laulaa, kun meillä on hyvä johtaja, kertoo tämä kaupungintalon kanslisti, Pieksämäen näinä laulajien jäsen. Hän on Orivedellä itse päässyt nauttimaan myös Veljo Tormisin kuoro-opetuksesta. — Hieno säveltäjä ja suggestiivinen persoonallisuus, Mirjam Tyrväinen sanoo.

Tormisin oppia on niin ikään saanut porilainen Anna-Liisa Valkonen. — Olen todella iloinen että tulini lähteneeksi tälle matkalle. Se tarjosi niin paljon iloa ja hyötyäkin, että kustannuksetkaan eivät tunnu millään, Anna-Liisa Valkonen sanoo. Hän on innostunut lasten musiikkikasvatuksesta, mutta johtaa itsekin eräitä kuoroja. Ja kehuu tietysti Porin oivaksi kuorokaupungiksi.

Uusia risteilyjä

Suomen soittajien ja laulajien liitto Sulasol järjestää seuraavan kulttuurimatkan Tallinaan maaliskuun 26. päivänä. Se on taas tällainen lauantairisteily. Ohjelmassa on silloin Hortus Musicuksen ja Filharmonia Kammerkoirin yhteiskonsertti.

— Uskallan sanoa, että tuo konsertti tulee olemaan mielenpainuva, vakuuttaa Uolevi Lassander Sulasolista. — Näillä matkoilla on nimen se vika, että ne levittävät tautia nimitä estoffilla, eestivimmia, hän naurattaa.

Niin kai. Monet matkailaiset tilasivat jo nyt paikkaa seuraavalle matkalle. Tuo tauti on sikäli terveitä tekevä, että se antaa halun paremmin ymmärtää naapurimaatamme ja hyvin seurata sen meille läheisimmän kansan toimintoja nimenomaan musiikin alalla, joka kuuleman mukaan on kaikista kielistä kansainvälisin. OLLI PAUNU

vain lyhyen aikaa. Rytmii tukee tui-laista kalevalamitan poljentoa, ja vaikka se välillä on hurjasti hajottaa-kin, on se lopulta aika jumputtavaa.

Ja silti musiikki sytyttää merkillisen huuman! Se suorastaan suggeroi, mutta virittää samalla älyllistä uteliaisuutta. Se tehoaa lopulta syvältä kouraisevan kauniina, vaikka yhtäkään tahtia siitä ei ole "kauniiksi" kirjoitettu.

Veljo Tormis on suuri säveltäjä, ylläsin omilla poluillaan.

Mahtava kokonaisuus

Mutta musiikki puoli tahtoi jopa kärsä siittä mitä lava tarjosi nähtävää: upeat lavastukset, huikkea puvustus oopperakuorolla ja balettikunnalla, suurenmoinen koreografia. Tämä ei tietenkään koskettanut vain tanssijoita, se rytmitti esitystä kaikin tavoin pannesaan välillä tuleen laulavat tai tanssivat solistit, kuorolaiset, balettikunnan — ja välillä milte jopa pitkän ja näkyvän kapellimestari.

Tanssi puolella tosin näkyi pikkulip-sahduksista, ettei Eestin balladit ole

□ Liv Ullman ja Max von Sydow ovat pääosissa tv-elokuvassa, joka kertoo norjalaisesta Nobel-kirjallijasta Knut Hamsunista. Elokuva pohjautuu Thorkild Hansenin kolmiosaisen kirjaan Hamsun-prosessi, joka ilmestyi viitisen vuotta sitten. Kirja — ja nyt elokuva — kertoo m.m. ajasta, jolloin Norja oli saksalaisten miehittämä sekä sen jälkiselvittelyistä, joiden yhteydessä Hamsunia syytettiin saksalaismyönteisyydestä. Elokuvan ohjaa ruotsalainen Jan Troell, ja valmiina työn pitäisi olla 1984.